

I. KEELE JA KIRJANDUSE AINEVALDKOND

1. KEELE- JA KIRJANDUSPÄDEVUS

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärkideks Jäneda Koolis:

- kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus - suutlikkus mõista eakohaseid ilukirjandustekste ja nende osatähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos ning tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku ja iseenda identiteedi alusena;
- arendada keeleteadlikkust ja oskust end vastavalt suhtlussituatsioonile ja keelekasutuseesmärkidele nii suuliselt kui ka kirjalikult väljendada;
- tekitada arusaamine, et lugemine teeb vaimselt rikkamaks.

Keele ja kirjanduse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) väärtustab keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 2) teadvustab keeleoskust oma õpioskuste alusena ning enda identiteedi osana;
- 3) on omandanud põhiteadmised keelest ja saavutanud õigekirjaoskuse;
- 4) väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;
- 5) kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- 6) kasutab asjakohaselt erinevaid suhtluskanaleid ning suudab leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- 7) väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahva pärimuskultuuri ja traditsioone kui ka kultuurilist mitmekesisust;
- 8) tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab selle kunstilisi väärtusi;
- 9) loeb eakohast väärtkirjandust, kujundades kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastades mõtte- ja tundemaailma;
- 10) suudab kujundada ja väljendada isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- 11) oskab õppida, hangib teavet eri allikatest, kasutab sõna- ja käsiraamatuid.

2. AINEVALDKONNA ÕPPEAINED JA NENDE MAHT

Ainevaldkonna õppeained on eesti keel ja kirjandus. Eesti keelt õpitakse 1.–9. klassini, kirjandust 5.–9. klassini.

Ainekavades esitatud taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on nädalatunid jaotatud kooliastmete ja ainete kaupa järgmiselt:

I kooliaste

eesti keel – 19 nädalatundi: 1. klass **6**, 2. klass **7**, 3. klass **6** tundi;

II kooliaste

eesti keel – 12 nädalatundi: 4. klass **6**, 5. klass **4**, 6. klass **2** tundi;

kirjandus – 4 nädalatundi: 5. klass **2**, 6. klass **2** tundi;

III kooliaste

eesti keel – 7 nädalatundi: 7. klass **2**, 8. klass **2**, 9. klass **3** tundi;

kirjandus – 6 nädalatundi: 7. klass **2**, 8. klass **2**, 9. klass **2** tundi.

Jäneda Kooli õppekava tunnijaotusplaanis on lisaks riikliku õppekava kohustuslikele tundidele lisatunnid I ja II ja III kooliastmes. Lisatundidega ei kaasne riiklikus õppekavas esitatud õpitulemustele ja õppesisule täiendavaid õpitulemusi ja õppesisu, vaid need võimaldavad klassi- või aineõpetajal õpitulemuste saavutamiseks vajalike meetodite valiku kaudu pöörata süvendatud tähelepanu üld- ja valdkonnapädevuste saavutamiseks.

3. AINEVALDKONNA KIRJELDUS JA VALDKONNASISENE LÕIMING

Keele ja kirjanduse ainevaldkonna õppeainetes omandavad õpilased keele- ja kirjandusteadmisi ning saavad lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb õpilasest põhikooli lõpuks teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja.

Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut, aga ka tema identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

1.–4. klassis arendatakse eesti keele õppes kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsust. Osaoskusi ja õigekeelsust arendatakse nii teabe- ja tarbetekstide kui ka ilukirjandustekstide lugemise, jutustamise ja kirjutamise kaudu.

Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne käsitlusviis ning keeleliste osaoskuste arendamine.

- Kirjandustundides kujundatakse õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimeid ning kõlbelis-emotsionaalset arengut loetud kirjandusteoseid mõtestades, kuid vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse suulist ja kirjalikku väljendusoskust. Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on avar tekstikäsitlus, mis hõlmab nii suulisi kui ka kirjalikke tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilisi, graafilisi ning teist liiki tekste. Ainevaldkonna õppeainete koostoimes omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujundatakse soovi ning oskust oma mõtteid väljendada.
- Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu. Eesti keelt ja kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuulnud ja loetud analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduslike tekstide lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilaste kultuuri- ja elukogemust, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut. Keeleliste osaoskuste lõimimise tulemusel arenevad õpilaste mõtlemisvõime, suhtlusoskus ja enesetunnetus. Õpilased on võimelised eetilisel, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, teadlikumalt õppima ja tegutsema.

3. ÜLDPÄDEVUSTE KUJUNDAMINE

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse õpilastes kõiki kooli õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Seda tehakse erinevate tekstide lugemise, nende üle arutlemise ja kirjutamise kaudu ning kasutades mitmesuguseid koostöövorme (ühisarutelud, projektid, ainepäevad jne). Saavutatud üldpädevused kajastuvad tekstiloomes, esitlustes, arutlustes. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel loob õpetaja sobiva õpikeskkonna, ning mõjutab ka oma väärtushinnangute ja enesekehtestamisoskusega õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kirjandustundides kujundatakse kõlbelisi ja esteetilis-emotsionaalseid väärtusi ning kultuuriväärtuste mõistmist ilukirjandus- ja aimetekstide kaudu. Keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa. Keeleõpetuses väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist erinevatesse teabeallikatesse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Keele- ja kirjandustundides

- kasutatakse paaris- ja rühmatööd, mis kujundavad õpilaste koostööoskust, arendavad julgust oma arvamuse väljajätklemisel, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima;
- kasutatakse mitmekesiseid õppevahendeid, s.h digimaterjale
- kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, kujundatakse maailmavaadet.

Õpipädevus. Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus. Keele- ja kirjandustundides kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamist ja põhjendamist. Õpetegevuse ja õppetekstide kaudu pannakse alus õpilaste diskuteerimis- ja väitlemis- ning tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Vanemates tekstides kasutatud mõõtühikute teisendamise kaudu edendatakse arvutusoskust. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisega, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Digipädevus. Keele ja kirjanduse tundides kasutatakse tehnoloogilisi abivahendeid sõltuvalt eesmärgist (tekstiloomel, suhtluse visualiseerimine, keeleoskuste omandamine jne.). Keele ja kirjanduse õppeks kasutatakse lisaks paberkanalitele õpikutele ka digiõpikuid. Digivahendite integreerimisel õppetöösse ollakse teadlikud vahendite turvalisest ja riskivabast kasutusest.

4. AINEVALDKONNA ÕPPEAINETE LÕIMING TEISTE AINEVALDKONDADE ÕPPEAINETEGA

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeained toetavad pädevuste saavutamist teistes valdkondades. Keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased kõikides õppeainetes vajalikku suulist ja kirjalikku väljendus- ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes sõnavara ning avardavad maailmapilti; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja õpitud termineid ning sobivat stiili; õpivad koostama ja vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile; harjuvad kasutama eri liiki sh digitaalset sõna- ja käsiraamatuid.

Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse töötades sisult erinevate tekstidega, samuti diskussioonide ja väitluste kaudu. Lõimingu toetab elementaarsete õigekirjanõuete järgimine teiste ainevaldkondade tundides.

Võõrkeeled. Eesti keele õpetuse kaudu arendatakse õpilaste kirjalikku ja suulist eneseväljendus- ning arutlusoskust, oskust luua tekste ning neist aru saada. Võõrkeelte õppimisel on abiks eesti keele tundides omandatud keelemõisted, omandatud võõrsõnad toetavad võõrkeelte õppimist ja vastupidi. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu. Õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi selle keele maa ja kultuuri ning ka kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika. Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Loodusained. Loodusteaduslike õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tööd tekstiga. Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistatakse keele- ja kirjandustundides. Loodustemaalised tekstid õppe- ning ilukirjanduses aitavad loodustundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist ja kujutluspiltide teket ning võimendavad seeläbi emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalsained. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnas olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Sotsiaalainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad kirjandusteoste käsitlemisel ühiskondlike probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja norme, mida ajaloo- ja ühiskonnatundides kinnistatakse konkreetsete näidete varal.

Kunstiained. Kunstiainete õpet toetab lähenemine kirjandusele kui kunstiainele. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustatsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete ja auditiiivsete komponentide eritlemist ja analüüsi. Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitus.

Kehaline kasvatus. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

Tehnoloogia. Õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamise kaasnemaid võimalusi ja ohte, kasutada eetilisel nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel ning järgida tehnilisi vahendeid kasutades ohutus- ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

5. LÄBIVATE TEEMADE RAKENDAMINE KEELE JA KIRJANDUSE AINEVALDKONNAS

Õppekava läbivaid teemasid peetakse silmas valdkonna õppeainetes eesmärkide seadmisel, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel, lähtudes kooliastmest ning õppeaine eripärast.

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine.

- Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus.
- Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme.

- Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel.
- Õppetegevus võimaldab töömaailmaga ka vahetult kokku puutuda (õppekäigud kohalikesse ettevõtetesse, Jäneda raamatukokku jm.). Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente.
- Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlese kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.

Kultuuriline identiteet.

- Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (murded, sh Kesk-Eesti murre).
- Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Teabekeskond. Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstilooime eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult info-ühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus.

- Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlblisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.
- Tekstide analüüsi abil kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärsete tegude ja hoiakute vastu.

6. ÕPPETEGEVUSE KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaines seatud eesmärkidest, taotletavatest õpitulemustest ja õppesisust ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja põhiteemadega;
- 2) taotletakse, et õpilaste õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas ja jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt, nii et jääb piisavalt aega ka puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 3) võimaldatakse õpilastel õppida üksi ja koos teistega (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;

- 4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad sobiva pingutusega õppida;
- 5) kasutatakse digiõpikeskkondi ning infotehnoloogilisi õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sealhulgas aktiivõpet (rollimäng, loovtöö, arutelu, väitlus, õpimapi ja uurimistöo koostamine, omaloomingu esitamine jne);
- 7) laiendatakse traditsioonilist õpikeskkonda (arvutiklass, teatrid, muuseumid, näitused, raamatukogud, ettevõtted, küla- ja looduskeskkond jne);
- 8) rakendatakse õppetegevust toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (õppekursioonid kirjanikega seotud paikadesse, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, loomekonkursid, ainekonkurssideks valmistumine, projektõpe jne), pidades oluliseks sotsiaalse kompetentsuse saavutamist;
- 9) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid.

7. HINDAMISE ALUSED

Ainekavas on kirjeldatud õpitulemused õppeaines klassiti kahel tasandil: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ja õpitulemused osaoskuste raames. Hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sealhulgas esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele; õpilaste individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut.

Hoiakutele (nt huvitatus, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, kokkulepitud reeglite järgimine) antakse hinnanguid.

Hindamise kriteeriumid ja viiepallisüsteemist erinev hindamise korraldus on täpsustatud Jäneda Kooli õppekava üldosas.

EESTI KEELE õppimisel **I kooliastmes** hinnatakse sõnaliste hinnangutega õpilase:

- 1) suulist keeleteadust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja vabalugemist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjutehnikat, õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet.

II ja III kooliastmes hinnatakse numbriliselt viiepallisüsteemis õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,
- 2) tekstide vastuvõttu,
- 3) tekstiloomet,
- 4) tekstide õigekeelsust.

KIRJANDUSE õppimise tulemusi hinnatakse eesti keele õppes eraldi numbriliselt viiepallisüsteemis alates 5. klassist.

II kooliastmes hinnatakse:

- 1) teoste lugemist ning tutvustamist,
- 2) jutustamist,
- 3) tekstide tõlgendamist ja analüüsi, kirjandusliku kujundi mõistmist,
- 4) teksti esitust ja omaloomingut.

III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) iseseisvat lugemist ja eri viisidel jutustamist,
- 2) teksti tõlgendamist, analüüsi ja mõistmist,
- 3) teksti esitust ja omaloomingulisi töid.

Kirjalikes kirjandusülesannetes parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustada esteetilist aspekti.

8. FÜÜSILINE ÕPIKESKKOND

Jäneda Kool korraldab keele ja kirjanduse valdkonna ainete õpet:

- 1) klassis, kus saab mööblit ümber paigutada liikumistegevusteks (dramatiseeringud, õppemängud, loovharjutused) ning rühmatööks;
- 2) Jäneda raamatukogus, Jäneda muuseumis ning väljaspool Jäneda küla vastavalt kooli võimalustele.

Kool võimaldab:

- 1) klassiruumis kasutada erinevaid õpikuid, õigekeelsussõnaraamatuid, võõrsõnade leksikoni jt sõnastikke;
- 2) kasutada klassis tahvelarvuteid, nutiseadmeid ning arvutiklassis info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sealhulgas veebisõnastikke.

II. EESTI KEEL

1. KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<p><u>Suuline keelekasutus:</u> <u>Õpilane:</u> 1) vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid; 2) annab küsimustele toetudes arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu sisu; 3) avaldab arvamust vaadeldu ja loetu kohta, märkab erinevusi ja sarnasusi; 4) leiab väljendumiseks vastandtäheendusega sõnu; 5) oskab suhtlusolukordades küsida, paluda, vabandust paluda, tänada; 6) mõtleb loole lõpu; 7) esitab peast luuletuse.</p>	<p>Helide ja häälte ning häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas). Hääliku pikkuse eristamine. Täis- ja kaashäälikud. Hääldusharjutused.</p> <p>Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine. Kaaslaste ettelugemise hindamine.</p> <p>Kuuldud jutu (muinasjutt, lühijutt lapse elust jne) ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangute andmine tegelastele.</p> <p>Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale. Selge häälduse jälgimine teksti esitades.</p> <p>Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid.</p> <p>Sõnavara arendamine: sõnatäheenduste selgitamine, aktiivse sõnavara laiendamine, vastandtäheendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks.</p> <p>Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, pildi, pildiseeria põhjal. Sündmuse, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade abil.</p> <p>Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Tuttava luuletuse ilmekas peast esitamine.</p> <p>Enese ja teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.</p>
<p><u>Lugemine:</u> <u>Õpilane:</u> 1) loeb nii häälega kui ka endamisi; 2) loeb õpitud teksti ette õigesti; 3) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel; 4) vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta; 5) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, käsku ja keeldu; 6) tunneb ära jutustuse, luuletuse, muinasjutu, mõistatuse; 7) on lugenud läbi vähemalt 3 eesti kirjaniku teost, kõneleb loetud raamatutest; 8) teab nimetada mõnd eesti lastekirjanikku.</p>	<p>Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.</p> <p>Trükitähtede tundmaõppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse jm). Lugemistehniliselt raskete sõnade ning sõnaühendite lugema õppimine. Oma lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine tahvlilt ja vihikust.</p> <p>Jutustava ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitus) lugemine. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jne) lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.</p> <p>Sõna, lause ja teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja ja piltide järgi.</p> <p>Teksti jaotamine osadeks. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine.</p> <p>Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.</p> <p>Töö tekstiga: õpitavate keelendite ja sünonüümide leidmine. Lugemiku sõnastiku kasutamine.</p> <p>Jutustavate luuletuste esitamine. Riimuvate sõnade leidmine.</p>

	<p>Kahekõne lugemine.</p> <p>Loetud raamatust jutustamine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga.</p> <p>Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, luuletus.</p> <p>Tarbe- ja teabetekst: teade, tööjuhend, eeskiri, retsept, saatekava, sõnastik, sisukord, õpikutekst, teatmeteose tekst, ajalehe- ja ajakirja- ning muu meediatekst.</p> <p>Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).</p> <p>Ilukirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.</p> <p>Kirjandust valitakse arvestades järgmisi teemavaldkondi:</p> <p><i>Väärtused ja kõlblus.</i> Ausus. Erinevus teistest. Minu hovid ja huvid.</p> <p><i>Kodus ja koolis.</i> Perekond. Üksteisest hoolimine ja teiste aitamine. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus</p> <p><i>Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus.</i> Kodukoha elu ja pärimused.</p> <p><i>Mängiv inimene.</i> Ringmängud ja mängulust.</p> <p><i>Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng.</i> Loodus minu ümber. Loomalood</p> <p><i>Kodanikuühiskond ja rahvussuhted.</i> Minu kodumaa. Tavad ja pühad</p>
<p><u>Kirjutamine:</u> Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid; 2) kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti maha, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuete kohaselt; 3) eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; 4) eristab lühikesi ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; 5) märgib kirjas õigesti häälikuid ja kaashäälikuühendit; 6) kirjutab õige sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; 7) kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed; 8) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi; 9) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti (10–20 sõna); 10) koostab kutse, õnnitluse ning kirjutab eakohase pikkusega ümberjutustusi ja teisi loovtöid joonistuse, pildi, pildiseeria, abil; 11) teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku. 	<p>Kirja eelharjutused. Joonistätete kirjutamine. Väikeste ja suurte kirjatähtede õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine. Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitus.</p> <p>Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pildi täiendusena (pildiallkiri, tegelaskõne jne). Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava abil, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Sündmusest ja loomast kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.</p> <p>Häälik, silp, sõna, lause, tekst. Täis- ja kaashäälikud. Tähed ja tähestik, tähestikjärjestus.</p> <p>Hääliku pikkuse ning häälikuühendi märkimine kirjas. Tähtede <i>i</i> ja <i>j</i> õigekiri (v.a võõrsõnad ning tegijanimi); <i>h</i>-täht sõna alguses; sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses; <i>k</i>, <i>p</i>, <i>t</i> <i>s</i>- ja <i>h</i>-tähe kõrval. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses. Silbitamise ja poolitamise alused. Liitsõna.</p> <p>Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning <i>sse</i>-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude ja <i>da</i>-vormi</p>

	<p>õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (<i>ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus</i>).</p> <p>Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma loetus. Koma <i>et, sest, aga, kuid, siis</i> puhul. Sidesõnad, mis ei nõua koma.</p> <p>Sõnavara. Lähedase ja vastandtähdusega sõna.</p>
<p>2. KLASS</p>	
<p>ÕPITULEMUSED</p>	<p>ÕPPESISU</p>
<p><u>Suuline keelekasutus:</u> Õpilane: 1) vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid; 2) annab küsimustele toetudes arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, teatrietenduse sisu; 3) avaldab arvamust vaadeldu ja loetu kohta, märkab erinevusi ja sarnasusi ning kirjeldab neid; 4) leiab väljendumiseks lähedase ja vastandtähdusega sõnu; 5) oskab suhtlusolukordades küsida, paluda, keelduda, vabandust paluda, tänada; 6) mõtleb loole alguse ja lõpu; 7) esitab peast luuletuse.</p>	<p>Häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas). Hääliku pikkuse eristamine. Täis- ja kaashäälikud. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Tempo ja hääletugevuse esiletoomine ettelugemisel, dramatiseeringus jm esituses.</p> <p>Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu kommenteerimine. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kaaslaste ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid).</p> <p>Kuuldud jutu (muinasjutt, lühijutt lapse elust jne) ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale.</p> <p>Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid.</p> <p>Sõnavara arendamine: sõnatähduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtähdusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris.</p> <p>Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, loetu, pildi, pildiseeria põhjal. Aheljutustamine. Sündmuse, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi abil.</p> <p>Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Tuttava luuletuse ilmekas (mõtestatud) peast esitamine.</p> <p>Enese ja teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel. Arutlemine paaris: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, kaaslaste arvamuse küsimine.</p>
<p><u>Lugemine:</u> Õpilane: 1) loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti mõistes; 2) loeb õpitud teksti ette õigesti ja selgelt; 3) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel; 4) vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta; 5) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku ja keeldu; 6) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja; 7) mõistab tabeleid ja skeeme; 8) on lugenud läbi vähemalt 4 eesti kirjaniku teost, kõneleb loetud raamatutest;</p>	<p>Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse jm). Lugemistehniliselt raskete sõnade ning sõnaühendite lugema õppimine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine tahvililt ja vihikust.</p> <p>Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, saatekava, raamatu sisukord jne) lugemine. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jne), skeemide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.</p> <p>Sõna, lause ja teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksisõnade järgi.</p>

<p>9) teab nimetada mitmeid eesti lastekirjanikke.</p>	<p>Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele lihtsamatele küsimustele vastamine. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Töö tekstiga: õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine. Jutustavate luuletuste mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, tempo valik saatelause alusel. Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga ja iseseisvalt. Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, kiri. Tarbe- ja teabetekst: teade, retsept, saatekava, sõnastik, sisukord, õpikutekst, ajalehe- ja ajakirjatekst. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud). Ilukirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, muinasjutt, luuletus, kahekõne, piltjutt, mõistatus, vanasõna. Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad teksti valitakse järgmistest teemavaldkondadest: <i>Väärtused ja kõlblus</i>. Ausus. Erinevus teistest. Minu hovid ja huvid. Minu tervis. Käitumine ja selle tagajärg <i>Kodus ja koolis</i>. Perekond. Üksteisest hoolimine ja teiste aitamine. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus <i>Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus</i>. Kodukoha elu ja pärimused. Kultuuride mitmekesisus muinasjuttude ainetel <i>Mängiv inimene</i>. Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. <i>Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng</i>. Loodus minu ümber. Loomalood <i>Kodanikuühiskond ja rahvussuhted</i>. Minu kodumaa. Tavad ja pühad <i>Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon</i>. Arvuti/teler kui silmaringi avardaja</p>
<p><u>Kirjutamine:</u> Õpilane: 1) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga; 2) kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti maha, paigutab teksti korrektselt paberile ning vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt; 3) eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; 4) eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; 5) märgib kirjas õigesti häälikuid ja kaashäälikuühendit, käänd- ja pöördõnade õpitud lõppe ning tunnuseid; 6) kirjutab õigesti asesõnu;</p>	<p>Kirja eelharjutused. Joonistähete kirjutamine. Väikeste ja suurte kirjatähete õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine. Teksti ära kiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitus. Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pildi täiendusena (pildiallkiri, tegelaskõne jne). Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava abil, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Sündmusest ja loomast kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine. Häälik, silp, sõna, lause, tekst. Täis- ja kaashäälikud. Tähed ja tähestik, tähestikjärjestus. Hääliku pikkuse ning häälikuühendi märkimine kirjas. Tähtede <i>i</i> ja <i>j</i> õigekiri (v.a võõrsõnad ning tegijanimi); <i>h</i>-täht sõna alguses; sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses; <i>k, p, t s</i>-</p>

<p>7) kirjutab õige sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse;</p> <p>8) kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimed;</p> <p>9) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;</p> <p>10) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ning kontrollib kirjutatut näidise põhjal (30–40 sõna);</p> <p>11) koostab kutse, õnnitluse, teate ning kirjutab eakohase pikkusega ümberjutustusi ja teisi loovtöid küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskaemi või kava abil;</p> <p>12) teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses.</p>	<p>ja h-tähe kõrval. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses. Silbitamise ja poolitamise alused. Liitsõna.</p> <p>Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning sse-lõpulise sisseütleva, kaasütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude ja da-vormi õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (<i>ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus</i>).</p> <p>Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma loetus. Koma <i>et, sest, aga, kuid, siis</i> puhul. Sidesõnad, mis ei nõua koma.</p> <p>Sõnavara. Lähedase ja vastandtäheendusega sõna.</p>
--	---

3. KLASS

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<p><u>Suuline keelekasutus:</u> Õpilane:</p> <p>1) vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;</p> <p>2) annab küsimustele toetudes arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu;</p> <p>3) avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta, märkab erinevusi ja sarnasusi ning kirjeldab neid;</p> <p>4) leiab väljendumiseks lähedase ja vastandtäheendusega sõnu;</p> <p>5) oskab suhtlusolukordades küsida, paluda, selgitada, keelduda, vabandust paluda, tänada;</p> <p>6) mõtleb loole alguse ja lõpu;</p> <p>7) esitab peast luuletuse või lühiteksti.</p>	<p>Hääliku pikkuse eristamine. Täis- ja kaashäälikud. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni esiletoomine ette-lugemisel, dramatiseeringus jm esituses.</p> <p>Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kaaslaste ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).</p> <p>Kuuldud jutu (muinasjutt, lühijutt lapse elust jne) ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ning nende ütlustele.</p> <p>Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades.</p> <p>Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid.</p> <p>Sõnavara arendamine: sõnatäheenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.</p> <p>Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal. Aheljutustamine. Sündmuse, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil.</p> <p>Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas peast esitamine.</p> <p>Enese ja teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise</p>

	väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.
<p><u>Lugemine:</u> Õpilane 1) loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti mõistes; 2) loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga; 3) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel; 4) vastab suulistele ja kirjalikele küsimustele loetu kohta; 5) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku ja keeldu; 6) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja; 7) mõistab tabelleid, diagramme, skeeme ja tingmärke; 8) on lugenud läbi vähemalt 10 eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatutest; 9) teab nimetada lastekirjanikke.</p>	<p>Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine). Lugemistehniliselt raskete sõnade ning sõnauhendite lugema õppimine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel.</p> <p>Jutustava, kirjeldava ning teabeteksti (saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord jne) lugemine. Üksikute skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.</p> <p>Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.</p> <p>Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine.</p> <p>Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Töö tekstiga: õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine.</p> <p>Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Kahekõne lugemine, tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.</p> <p>Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt.</p> <p>Tekstiliiikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri.</p> <p>Tarbe- ja teabetekst: teade, tööjuhend, eeskiri, retsept, saatekava, sõnastik, sisukord, õpikutekst, teatmeteose tekst, ajalehe- ja ajakirja- ning muu meediatekst.</p> <p>Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).</p> <p>Ilukirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.</p> <p>Kirjanduse tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust arvestades järgmisi teemavaldkondi: <i>Väärtused ja kõlblus.</i> Ausus. Erinevus teistest. Minu hobid ja huvid. Minu tervis. Rikkus ja vaesus. Käitumine ja selle tagajärg <i>Kodus ja koolis.</i> Perekond. Kodu turvalisus. Üksteisest hoolimine ja teiste aitamine. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus <i>Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus.</i> Kodukoha elu ja pärimused. Kultuuride mitmekesisus muinasjuttude ainetel <i>Mängiv inimene.</i> Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Võlumaailm <i>Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng.</i> Loodus minu ümber. Loomalood <i>Kodanikuühiskond ja rahvussuhted.</i> Minu kodumaa. Tavad ja pühad <i>Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon.</i> Arvuti/teler kui silmaringi avardaja</p>
<p><u>Kirjutamine:</u> Õpilane:</p>	<p>Kirja eelharjutused. Joonistähete kirjutamine. Väikeste ja suurte kirjatähete õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse</p>

<ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga; 2) kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti maha, paigutab teksti korrektselt paberile ning vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt; 3) eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; 4) eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; 5) märgib kirjas õigesti häälikuid ja kaashäälikuühendit, käänd- ja pöörd sõnade õpitud lõppe ning tunnuseid; 6) kirjutab õigesti asesõnu; 7) kirjutab õige sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; 8) kirjutab suure algustähga lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimed; 9) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi; 10) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ning kontrollib kirjutatud näidise põhjal (30–40 sõna); 11) koostab kutse, õnnitluse, teate ning kirjutab eakohase pikkusega ümberjutustusi ja teisi loovtöid küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskaemi või kava abil; 12) teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses. 	<p>kirjutamine. Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine. Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitus.</p> <p>Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pildi täiendusena (pildiallkiri, tegelaskõne jne). Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava abil, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Sündmusest ja loomast kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.</p> <p>Häälik, silp, sõna, lause, tekst. Täis- ja kaashäälikud. Tähed ja tähestik, tähestikjärjestus.</p> <p>Hääliku pikkuse ning häälikuühendi märkimine kirjas. Tähtede <i>i</i> ja <i>j</i> õigekiri (v.a võõrsõnad ning tegijanimi); <i>h</i>-täht sõna alguses; sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses; <i>k</i>, <i>p</i>, <i>t</i> <i>s</i>- ja <i>h</i>-tähe kõrval. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses. Silbitamise ja poolitamise alused. Liitsõna.</p> <p>Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning <i>sse</i>-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude ja <i>da</i>-vormi õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (<i>ma</i>, <i>sa</i>, <i>ta</i>, <i>me</i>, <i>te</i>, <i>nad</i>, <i>kes</i>, <i>kas</i>, <i>kus</i>).</p> <p>Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma loetus. Koma <i>et</i>, <i>sest</i>, <i>aga</i>, <i>kuid</i>, <i>siis</i> puhul. Sidesõnad, mis ei nõua koma.</p> <p>Sõnavara. Lähedase ja vastandtäendusena sõna.</p>
---	--

4. KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<p><u>Suuline ja kirjalik suhtlus:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali valida; 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi; 3) lahendab lihtsamaid probleem-ülesandeid paaris- ja rühmatöös; 4) oskab oma seisukohta põhjendada; 5) oskab teha loetu kohta suulist või kirjalikku kokkuvõtet. 	<p>Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulisel kõnes ning kirjalikus tekstis.</p> <p>Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline arvamused ja vestlus etteantud teemal. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus.</p> <p>Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaaslase täiendamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus.</p> <p>Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine. Virtuaalkeskonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud, privaatsus ja avalikkus. E-kiri.</p>
<p><u>Teksti vastuvõtt:</u></p>	<p>Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine.</p>

<ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi; 2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste; 3) võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte; 4) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid. 	<p>Visuaalselt esitatud info (foto, joonise) põhjal lihtsamate järelduste tegemine.</p> <p>Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine.</p> <p>Reklaam: pilt ja sõna reklaamis, lastele mõeldud reklaam.</p> <p>Tarbetekstide keel. Kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjanek ning seoste esiletoomine. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel) mõtestatud lugemine.</p> <p>Kirjandustekstid: kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, loomateemaline ilukirjanduslik ja aimejutt, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud.</p> <p>Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Luuletuse mõtestatud lugemine (meeleolu, laad).</p> <p>Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades järgmisi teemavaldkondi:</p> <p><i>Väärtused ja kõlblus.</i> Enesehinnang. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ning teiste vajadused ja huvid. Arusaamine heast ja halvast.</p> <p><i>Kodus ja koolis.</i> Perekond. Kodu turvalisus. Vägi-vald kodus. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega.</p> <p><i>Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus.</i> Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale.</p> <p><i>Mängiv inimene.</i> Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Loominguline koostöö.</p> <p><i>Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng.</i> Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamise. Lemmikloomad ning vastutus nende eest. Aastaaegade omanäolisus.</p> <p><i>Kodanikuühiskond ja rahvussuhted.</i> Minu juured. Seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse.</p> <p><i>Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon.</i> Avastamisrõõm ja õpikogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas. Käitumine suhtlusportaalides.</p>
<p><u>Teksti loome:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet; 2) tunneb kirjutamiseks valmistumise põhi- etappe; 3) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt; 4) esineb suuliselt, võtab sõna; 5) avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 6) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju; 7) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt; 8) kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid. 	<p>Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.</p> <p>Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, tagasiside saamine.</p> <p>Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal.</p> <p>Kiri, ümbriku vormistamine.</p> <p>Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine.</p> <p>Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p> <p>Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje eristamine.</p> <p>Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse kirjutamine. Luuletuse kirjutamine.</p>

<p><u>Õigekeelsus ja keelehoole:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; 2) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid ja lihtsamaid liitlauseid; 3) oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks; 4) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsidest ja hinnates. 	<p><i>Häälikuõpetus ja õigekiri.</i> Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. Tähtede <i>i</i> ja <i>j</i> õigekiri (tegjanimed ja liitsõnad). Liidete <i>gi</i> ja <i>ki</i> õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Võõrsõnad. Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel.</p> <p><i>Sõnavaraõpetus.</i> Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, släng. Sünonüümid, antonüümid, nende kasutamine. Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa.</p> <p><i>Vormiõpetus ja õigekiri.</i> Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad ja muutumatud sõnad.</p> <p>Käandsõna. Käandsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, asesõna. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Arvsõnade õigekiri. Tegusõnad. Tegusõnade ajad.</p> <p><i>Lauseõpetus ja õigekiri.</i> Lause. Alus ja öeldis. Lihtsamad lause laiendamise võimalused.</p> <p>Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning nende kasutamine.</p> <p>Liitlause. Liitlause sidumine liitlauseks. Otsekõne ja saatelause. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid.</p> <p><i>Muud õigekirjateemad.</i> Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed.</p>
<p>5. KLASS</p>	
<p style="text-align: center;">ÕPITULEMUSED</p>	<p style="text-align: center;">ÕPPESISU</p>
<p><u>Suuline ja kirjalik suhtlus:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali valida; 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning avaldab arvamust; 3) lahendab lihtsamaid probleem-ülesandeid paaris- ja rühmatöös; 4) oskab oma seisukohta põhjendada ja vajaduse korral sellest taganeda; 5) oskab teha kuuldu ja loetu kohta nii suulist kui ka kirjalikku kokkuvõtet. 	<p>Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulisel kõnes ning kirjalikus tekstis.</p> <p>Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline arvamused ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus. Väite põhjendamine.</p> <p>Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon.</p> <p>Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine. Virtuaalkeskonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud, privaatsus ja avalikkus. E-kiri.</p>
<p><u>Teksti vastuvõtt:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi; 2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste; 3) võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte; 4) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid. 	<p>Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine.</p> <p>Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.</p> <p>Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine. Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid.</p> <p>Trükiajakirjandus: pressifoto, pildiallkiri.</p> <p>Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat.</p> <p>Tarbetekstide keel: kasutusjuhendid, toodete etiketid. Tabelist, kuulutusest ja hinnakirjast andmete kirjanek ning seoste loomine. Tarbe- ja õppetekstide (tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine.</p>

	<p>Kirjandustekstid: kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, loomateemaline ilukirjanduslik ja aimejutt, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud.</p> <p>Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Luuletuse mõtestatud lugemine (meeleolu, laad).</p> <p>Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades järgmisi teemavaldkondi:</p> <p><i>Väärtused ja kõlblus.</i> Enesehinnang. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ning teiste vajadused ja huvid. Arusaamine heast ja halvast. Õiglus ja ebaõiglus. Kiiduväärne ja taunitav. Erinevus teistest. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. <i>Kodus ja koolis.</i> Perekond. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega. Poiste ja tüdrukute suhted. <i>Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus.</i> Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades. Kultuuride mitmekesisus. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. <i>Mängiv inimene.</i> Sõnamängud. Teatri võlumaailm. Leidlik probleemide lahendamine. Iluelamused. Loominguline koostöö. Mängult ja päriselt. <i>Keskond ja ühiskonna jätkusuutlik areng.</i> Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine. Lemmikloomad ning vastutus nende eest. <i>Kodanikuühiskond ja rahvussuhted.</i> Minu juured. Seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhtumine keelde. Kodupaiga keel. Suhted teiste rahvustega</p> <p><i>Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon.</i> Avastamisrõõm ja õpikogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad.</p>
<p><u>Teksti loome:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet; 2) tunneb kirjutamiseks valmistumise põhi- etappe; 3) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt; 4) esineb suuliselt, võtab sõna; 5) avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 6) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju; 7) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt; 8) kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid. 	<p>Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.</p> <p>Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, tagasiside saamine.</p> <p>Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus.</p> <p>Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal.</p> <p>Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal.</p> <p>Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine.</p> <p>Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p> <p>Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje eristamine.</p>

	Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse kirjutamine. Luuletuse kirjutamine.
<p><u>Õigekeelsus ja keelehoole:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; 2) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid, ja lihtsamaid liitlauseid; 3) oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks; 4) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates. 	<p>Kirjakeel, argikeel.</p> <p><i>Häälikuõpetus ja õigekiri.</i> Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist). Võõrsõnad, nende tunnused, f ja š sõnades.</p> <p><i>Sõnavaraõpetus.</i> Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist).</p> <p><i>Vormiõpetus ja õigekiri.</i> Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad.</p> <p>Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, liht-, täis- ja enneminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis.</p> <p>Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Ainsus ja mitmus. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (<i>ne- ja line-liitelised omadussõnad</i>).</p> <p>Arvsõnade õigekiri. Põhi- ning järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ning numbritega, nende lugemine.</p> <p><i>Lauseõpetus ja õigekiri.</i> Lause. Alus ja öeldis. Lihtsamad lause laiendamise võimalused. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning nende kasutamine.</p> <p>Liitlause. Lihtlausete sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine.</p> <p>Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ning järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi.</p> <p><i>Muud õigekirjateemad.</i> Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed. Ametinimetused ja üldnimetused. Perioodikaväljaanded. Teoste pealkirjad. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri.</p>
6. KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<p><u>Suuline ja kirjalik suhtlus:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali valida; 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning avaldab arvamust; 	<p>Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ning kirjalikus tekstis.</p> <p>Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline arvamused ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus. Väite põhjendamine.</p>

<p>3) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;</p> <p>4) oskab oma seisukohta põhjendada ja vajaduse korral sellest taganeda;</p> <p>5) oskab teha kuuldu ja loetu kohta nii suulist kui ka kirjalikku kokkuvõtet.</p>	<p>Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon.</p> <p>Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine. Virtuaalkeskonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud, privaatsus ja avalikkus. E-kiri.</p>
<p><u>Teksti vastuvõtt:</u></p> <p>1) tunneb õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;</p> <p>2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;</p> <p>3) võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;</p> <p>4) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.</p>	<p>Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine.</p> <p>Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.</p> <p>Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekterimine Raadio- ja teleasaadete eripära, vormid ning liigid.</p> <p>Trükiajakirjandus: pressifoto, karikatuur, pildiallkiri.</p> <p>Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat.</p> <p>Tarbetekstide keel. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast seoste esiletoomine. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine.</p> <p>Kirjandustekstid: kunstmuinasjutt, tõsielujutt looduse teemaline ilukirjanduslik ja aimejutt, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud.</p> <p>Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased.</p> <p>Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades järgmisi teemavaldkondi:</p> <p><i>Väärtused ja kõlblus.</i> Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid. Kohustused ja vastutus. Üksiolek ja hirmud.</p> <p><i>Kodus ja koolis.</i> Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Abivajaja ja aitaja. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel.</p> <p><i>Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus.</i> Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad.</p> <p><i>Mängiv inimene.</i> Leidlik probleemide lahendamine. Iluelamused. Loominguline koostöö. Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid</p> <p><i>Keskond ja ühiskonna jätkusuutlik areng.</i> Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse.</p> <p><i>Kodanikuühiskond ja rahvussuhted.</i> Suhtumine keelde. Kodupaiga keel. Suhted teiste rahvustega</p> <p><i>Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon.</i> Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad.</p>
<p><u>Teksti loome:</u></p> <p>1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;</p> <p>2) tunneb kirjutamiseks ja suuliseks ettekandeks valmistumise põhietape;</p>	<p>Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.</p> <p>Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine ja avaldamine, tagasiside saamine.</p>

<p>3) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt; 4) esineb suuliselt, võtab sõna; 5) avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 6) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju; 7) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt; 8) kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid.</p>	<p>Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine.</p> <p>Lisateabe otsimine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted.</p> <p>Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega.</p> <p>Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.</p> <p>Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine.</p> <p>Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p> <p>Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje eristamine.</p> <p>Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse kirjutamine. Luuletuse kirjutamine.</p>
<p><u>Õigekeelsus ja keelehoole:</u></p> <p>1) tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; 2) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid, ja lihtsamaid liitlauseid; 3) oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks; 4) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsisid ja hinnates.</p>	<p>Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad.</p> <p>Kirjakeel, argikeel ja murdekeel.</p> <p><i>Sõnavaraõpetus.</i> Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi.</p> <p><i>Vormiõpetus ja õigekiri.</i> Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad.</p> <p>Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, liht-, täis- ja enneminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis.</p> <p>Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Õige käände valik olenevalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga, <i>lik-</i> ja <i>ne-</i>liiteliste omadussõnade käänamine ning õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmete kasutamine.</p> <p>Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ning järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ning numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks.</p> <p><i>Lauseõpetus ja õigekiri.</i> Lause. Alus ja öeldis, sihtis Lihtsamad lause laiendamise võimalused. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlause. Koondlause kasutamine tekstis.</p> <p>Lihtlause. Liitlause. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine.</p>

	Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ning järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid.
7. KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<u>Suuline ja kirjalik suhtlus:</u> Õpilane: 1) oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse; 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid; 3) oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta; 4) oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada; 5) oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides; 6) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavaid ja võimalusi.	Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavade eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslaste õeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine. Väitlus, väitluse reeglid. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine.
<u>Teksti vastuvõtt:</u> Õpilane: 1) tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi; 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste; 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist; 4) suudab kasutatud keelevahendite kohta järeldusi teha ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; 5) seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli; 6) oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta; 7) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.	Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Tarbetekstide (juhend, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine. Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Uurimuse eesmärk ning ülesehitus. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine. Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine. Meediatekstide põhiliigid ja tunnused: uudislugu, arvamislugu, kuulutus. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Fakti ja arvamuse eristamine. Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Põhilised meediakanalid. Televisioon ning raadio: avalik-õiguslikud ja erakanalid. Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Avalik ja varjatud mõjutamine.
<u>Teksti loome:</u> Õpilane: 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist; 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe;	Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Uudise kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudise pealkirjastamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine.

<p>3) oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese kõne);</p> <p>4) oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, arvamusalaldus, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada;</p> <p>5) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;</p> <p>6) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;</p> <p>7) oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades.</p>	<p>Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.</p> <p>Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine.</p> <p>Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, põhjendus, järeldus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine.</p> <p>Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: seletuskiri, avaldus.</p> <p>Suhtluseesmärkide kaudu sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega.</p> <p>Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitötluse põhimõtted.</p>
<p><u>Õigekeelsus ja keelehoole:</u> Õpilane:</p> <p>1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest ning tajub eesti keele eripära, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi;</p> <p>2) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;</p> <p>3) tuleb eesti kirjakeelega toime tava suhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides;</p> <p>4) teab eesti keele hääliküsteemi, sõnaliike ja -vorme ning lauseehituse peajooni, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid;</p> <p>5) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni, kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust;</p> <p>6) teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest.</p>	<p>Kirjakeel ja kõnekeel. Eesti keele erikujud (vastavalt kooli asukohale ja/või õpilase päritolule).</p> <p>Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased internetiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade õigekirja, õigehäälduse, õige muutmiseviisi, tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.</p> <p><i>Häälikuõpetus ja õigekiri.</i> Häälikute liigitamine. Veaohtrliku häälikuõigekirjaga sõnad. Silbitamine, pikk ja lühike silp. Poolitamine.</p> <p><i>Sõnavaraõpetus.</i> Sõna ja tähendus. Sõnastuse rikastamine: sünonüümide tähendusvarjundid, homonüümid ja veaohtrlikud paronüümid.</p> <p><i>Vormiõpetus ja õigekiri.</i> Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus-, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.</p> <p>Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtrlikud tegusõnad ja sõnavormid; õige pöördvormi leidmine õigekeelsussõnaraamatust. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegeusõna. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine.</p> <p>Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtrlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtrlikud käändsõnad ja sõnavormid. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtrlikud sõnad. Käändsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.</p> <p>Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad.</p> <p>Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid.</p> <p><i>Lauseõpetus ja õigekiri.</i> Lause. Lause suhtluseesmärgid.</p> <p><i>Muud õigekirjateemad.</i> Algustäheõigekiri. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri.</p> <p>Arvuti keelekorrektori kasutamine.</p>

8. KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<p><u>Suuline ja kirjalik suhtlus:</u> Õpilane: 1) oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse; 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid; 3) oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta; 4) oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada; 5) oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides; 6) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.</p>	<p>Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslane öeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Väitlus, väitluse reeglid. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine.</p>
<p><u>Teksti vastuvõtt:</u> Õpilane: 1) tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi; 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste; 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist; 4) suudab kasutatud keelevahendite kohta järeldusi teha ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; 5) seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli; 6) oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada; 7) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.</p>	<p>Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine. Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Uurimuse eesmärk ning ülesehitus. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine. Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine. Konspekterimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine. Meediatekstide põhiliigid ja tunnused: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamuloo ülesehitus ja pealkiri. Peamised keelelised mõjutamisvõtted. Kriitiline lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Põhilised meediakanalid. Televisioon ning raadio: avalik-õiguslikud ja erakanalid. Meediaetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõtte ning selle piirangud. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Avalik ja varjatud mõjutamine.</p>
<p><u>Teksti loome:</u> Õpilane: 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;</p>	<p>Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamine võimalused. Kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ning esitamine.</p>

<ol style="list-style-type: none"> 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe; 3) oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne); 4) oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, arvamusalaldus, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada; 5) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale; 6) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 7) oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades. 	<p>Uudise kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudise pealkirjastamine.</p> <p>Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine.</p> <p>Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.</p> <p>Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine.</p> <p>Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, põhjendus, järeldus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine.</p> <p>Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.</p> <p>Suhtluseesmärkide kaudu sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomes: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.</p> <p>Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitöötluse põhimõtted.</p>
<p><u>Õigekeelsus ja keelehoole:</u> Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest ning tajub eesti keele eripära, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi; 2) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit; 3) tuleb eesti kirjakeelega toime tava-suhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides; 4) teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme ning lauseehituse peajooni, tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid; 5) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni, kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust; 6) teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest; 7) teab eesti keele murdeid. 	<p>Kirjakeel ja kõnekeel. Eesti keele erikujud (Kesk-Eesti murre).</p> <p>Keelesugulus, soome-ugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära ning võrdlus teiste keeltega.</p> <p>Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased internetiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade õigekirja, õigehäälduse, õige muutmiseviisi, tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.</p> <p><i>Häälikuõpetus ja õigekiri.</i> Häälikute liigitamine. Õigehääldus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohlike võõrsõnade õigekiri. Õigekeelsussõnaraamatust (nii interneti- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ning õigehäälduse kontrollimine.</p> <p><i>Sõnavaraõpetus.</i> Sõna ja tähendus. Sõnastuse rikastamine: sünonüümide tähendusvarjundid, homonüümid ja veaohlikud paronüümid. Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseoloogismid, nende stiilivärving.</p> <p><i>Vormiõpetus ja õigekiri.</i> Sõnaliikide funktsioon lauses. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine</p> <p><i>Lauseõpetus ja õigekiri.</i> Lause. Lause suhtluseesmärgid. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses.</p> <p>Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rindlause</p>

	<p>kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ning tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.</p> <p><i>Muud õigekirjateemad.</i> Algustäheõigekiri, tsitaatsõnade märkimine kirjas, võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Arvuti keelekorrektori kasutamine.</p>
9. KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<p><u>Suuline ja kirjalik suhtlus:</u> Õpilane: 1) oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse; 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid; 3) oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta; 4) oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada; 5) oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides; 6) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.</p>	<p>Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Telefonivestlus.</p> <p>Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine.</p> <p>Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslane öeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslane tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine.</p> <p>Väitlus, väitluse reeglid. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine.</p> <p>Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik.</p> <p>Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.</p> <p>Aktuaalse meediateksti kommenteerimine. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine.</p>
<p><u>Teksti vastuvõtt:</u> Õpilane: 1) tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi; 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste; 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist; 4) suudab kasutatud keelevahendite kohta järeldusi teha ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; 5) seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli; 6) oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada;</p>	<p>Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.</p> <p>Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine.</p> <p>Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Uurimuse eesmärk ning ülesehitus. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine.</p> <p>Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine. Konspekterimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine.</p> <p>Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine.</p> <p>Meediatekstide põhiliigid ja tunnused: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Peamised keelelised mõjutamisvõtted. Kriitiline lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine.</p> <p>Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Põhilised meediakanalid. Televisioon ning raadio: avalik-õiguslikud ja erakanalid. Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõtte ning selle piirangud. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia.</p>

<p>7) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.</p>	<p>Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Avalik ja varjatud mõjutamine.</p>
<p><u>Teksti loome:</u> Õpilane: 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis; 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe; 3) oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne); 4) oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, arvamusalvaidus, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada; 5) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toimingu eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale; 6) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 7) oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades.</p>	<p>Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamine võimalused.</p> <p>Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ning esitamine.</p> <p>Uudise kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudise pealkirjastamine.</p> <p>Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine.</p> <p>Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.</p> <p>Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine.</p> <p>Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, põhjendus, järeldus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine.</p> <p>Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.</p> <p>Suhtluseesmärkide kaudu sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomes: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.</p> <p>Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitöötamise põhimõtted.</p>
<p><u>Õigekeelsus ja keelehoole:</u> Õpilane: 1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest ning tajub eesti keele eripära, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi; 2) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit; 3) tuleb eesti kirjakeelega toime tava-suhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides; 4) teab eesti keele hääliküsteemi, sõnaliike ja -vorme ning lauseehituse peajooni,</p>	<p>Eesti kirjakeele kujunemine. Keeleuudendus ja keele areng: võimalused ja ohud.</p> <p>Eesti keele eripära ning võrdlus teiste keeltega.</p> <p>Sõnaraamatute kasutamine sõnade õigekirja, õigehäälduse, õige muutmiseviisi, tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.</p> <p><i>Häälikuõpetus ja õigekiri.</i> Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. Õigekeelsussõnaraamatust (nii interneti- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ning õigehäälduse kontrollimine.</p> <p><i>Sõnavaraõpetus.</i> Sõnastuse rikastamine. Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine ja liitmine ning tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited.</p> <p><i>Vormiõpetus ja õigekiri.</i> Sõnaliikide kordamine. Sõnaliikide funktsioon lauses.</p> <p>Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Õige pöördvormi leidmine õigekeelsus-</p>

<p>tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid;</p> <p>5) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni, kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust;</p> <p>6) teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest;</p> <p>7) teab eesti kirjakeele arengu etappe ja eesti keele murdeid.</p>	<p>sõnaraamatust. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine.</p> <p>Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käänevormid. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käändsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.</p> <p>Muutumatud sõnad. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid.</p> <p><i>Lauseõpetus ja õigekiri.</i> Lause. Liht- ja liitlause. Otskõne, kaudkõne ning tsitaat.</p> <p><i>Muud õigekirjateemad.</i> Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid. Kohad ja ehitised. Asutused, ettevõtted ja organisatsioonid, riigid ja osariigid. Perioodikaväljaanded. Teosed, dokumendid ja sarjad. Ajaloosündmused. Üritused. Kaubad.</p> <p>Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine.</p>
---	---

III KIRJANDUS

5. KLASS	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<p><u>Lugemine:</u> Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) on lugenud läbi vähemalt neli eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) loeb ladusalt ja ilmekalt; 3) väärtustab ilukirjanduse lugemist; 4) oskab tutvustada loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõnelda oma lugemiselamustest ja -kogemustest. 	<p>Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p>
<p><u>Jutustamine:</u> Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi; 2) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; 3) jutustab piltteksti põhjal. 	<p>Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teiseiga toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.</p>
<p><u>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:</u> Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) koostab teksti kohta eri liiki küsimusi; 2) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnade või tekstinäitega; 3) koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi või väiteid; 4) järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha; 5) kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist ning võrdleb ennast mõne tegelasega; 6) leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte; 7) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; 8) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 9) tunneb ära ja kasutab tekstides tuntumaid kõnekujundeid; 10) seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust; 	<p><i>Teksti kui terviku mõistmine.</i> Mälu- ehk faktiküsimuste ja loovküsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti järgi oma sõnadega ning peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetena.</p> <p>Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaadid, iseloomulikud detailid) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste ning lugemismuljete sõnastamine.</p> <p>Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest ning oma sõnavara rikastamine.</p> <p>Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ning tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjuse-tagajärje seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.</p> <p><i>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse, sh metakeele mõistmine.</i> Mõisted: epiteet, võrdlus, vanasõna, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, algriiim.</p>

<p>11) mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes enda elamustele ja kogemustele;</p> <p>12) seletab õpitud kõnekujundeid, rahvalaulu, muistendi ja muinasjutu olemust oma sõnadega.</p>	<p>Epiteedi ja võrdluse äratundmine ning kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade olemus, nende tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Koomilise leidmine tekstist.</p> <p>Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p> <p>Loomamuinasjutu ja imemuinasjutu tüüppegelased ning tunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jm). Tekke- ja seletusmuistendi tunnused.</p> <p>Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused, teema ja idee, probleem, pea- ja kõrvaltegelane, tüüppegelane.</p> <p>Luuletuse vorm. Rahvalaulu olemus.</p>
<p><u>Teksti esitus ja omalooming:</u></p> <p>1) kirjutab erineva pikkusega erižanrilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis;</p> <p>2) esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitüpsust.</p>	<p><i>Esitamine.</i> Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Õige hingamine ning kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Rollimäng, rolliteksti esitamine.</p> <p><i>Omalooming.</i> Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loomamuinasjutt, imemuinasjutt, tekke- või seletusmuistend, seiklus- või fantaasiajutt; 2) jutuke vanasõnade või kõnekäändude põhjal, algustähekordustega naljalugu, luuletus etteantud riimide põhjal või iseseisvalt samasisuline jutt luuletuse põhjal; 3) looduskirjeldus, loom- või kirjandusliku tegelase kirjeldus, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekül, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutus, loo sündmustiku edasiarendus, uus või jätkuv lõpp loole, tegelastevaheline dialoog, kiri mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale. <p>Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse ja tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.</p> <p>Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p>
<p><u>Kirjandustekstide valik.</u> Käsitletavad tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse järgmistest teemavaldkondadest:</p> <p><i>Väärtused ja kõlblus.</i> Enesehinnang. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ning teiste vajadused ja huvid. Arusaamine heast ja halvast. Erinevus teistest. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik.</p> <p><i>Kodus ja koolis.</i> Perekond. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate, kasuvanemate ja vanavanematega. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega.</p>	

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades. Kultuuride mitmekesisus. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. Käitumine erinevates kultuuriruumides. Külalislahkus.

Mängiv inimene. Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Teatri võlumaailm.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng. Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine. Lemmikloomad ning vastutus nende eest. Aastaaegade omanäolisus

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Minu juured. Seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon. Avastamisrõõm ja õppimiskogemused. Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas.

Kirjandusteosed terviklikuks käsitlemiseks:
Andrus Kivirähk „Sirli, Siim ja saladused”, Aino Pervik „Arabella, mereröövli tütar”, Eno Raua „Kalevipoeg” või „Roostevaba mõök”, Erich Kästneri „Veel üks Lotte”, James Krüssi „Timm Thaler ehk müüdnud naer”, Astrid Lindgreni „Vennad Lõvisüdamed” või „Röövli tütar Ronja”, vähemalt üks uudisproosaos oma valikul, üks vabalt valitud luulekogu, vähemalt üks külaskäinud autori proosa- või luuleteos.

Rahvaluuletekstid: Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest. „Kalevala” lood. Looma- ja imemuinasjutud. Tekke- ja seletusmuistendid. Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud. Põhja-Kõrvemaa piirkonna muistendid.

6. KLASS

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<p><u>Lugemine:</u> Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) on lugenud läbi vähemalt neli eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) loeb lodusalt ja ilmekalt; 3) väärtustab ilukirjanduse lugemist; 4) oskab tutvustada loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõnelda oma lugemiselamustest ja -kogemustest. 	<p>Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendumine lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisarvustamine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisarvusteluks vajalike ülesannete täitmine.</p>
<p><u>Jutustamine:</u> Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade abil; 2) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; 3) jutustab piltteksti põhjal. 	<p>Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi.</p> <p>Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega.</p> <p>Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.</p>
<p><u>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:</u> Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) koostab teksti kohta eri liiki küsimusi; 2) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnade või tekstinäitega; 3) koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; 	<p><i>Teksti kui terviku mõistmine.</i> Loovküsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti järgi oma sõnadega ning peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetega ning märksõnadega.</p> <p>Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamus sõnastamine ja põhjendamine.</p>

<p>4) järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha;</p> <p>5) kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, ning võrdleb ennast mõne tegelasega;</p> <p>6) leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;</p> <p>7) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust;</p> <p>8) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;</p> <p>9) tunneb ära ja kasutab tekstides tuntumaid kõnekujundeid;</p> <p>10) seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;</p> <p>11) mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes enda elamustele ja kogemustele;</p> <p>12) seletab õpitud kõnekujundeid, rahvalaulu, muistendi ja muinasjutu olemust oma sõnadega.</p>	<p>Illustratiivsete näidete (nt tsitaadid, iseloomulikud detailid) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste ning lugemismuljete sõnastamine.</p> <p>Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest ning oma sõnavara rikastamine.</p> <p>Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ning tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendusteel. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjuse-tagajärje seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.</p> <p><i>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse, sh metakeele mõistmine.</i> Mõisted: epiteet, võrdlus, vanasõna, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, algriim.</p> <p>Epiteedi ja võrdluse äratundmine ning kasutamine. Valmi mõistukõnест arusaamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelasõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade olemus, nende tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Koomilise leidmine tekstist.</p> <p>Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p> <p>Loomamuinasjutu ja imemuinasjutu tüüptegelased ning tunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jm). Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused.</p> <p>Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused, teema ja idee, probleem, pea- ja kõrvaltegelane, tüüptegelane.</p> <p>Luuletuse vorm. Rahvalaulu olemus. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.</p>
<p><u>Teksti esitus ja omalooming:</u></p> <p>1) kirjutab erineva pikkusega erižanrilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis;</p> <p>2) esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust.</p>	<p><i>Esitamine.</i> Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Õige hingamine ning kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Rollimäng, rolliteksti esitamine.</p> <p><i>Omalooming.</i> Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:</p> <p>1)loomamuinasjutt, imemuinasjutt, tekke- või seletusmuistend, hiiu- või vägilasmuistend, seiklus- või fantaasiajutt, mälestuslugu;</p> <p>2)jutuke vanasõnade või kõnekäändude põhjal, algustähekordustega naljalugu, luuletus etteantud riimide põhjal või iseseisvalt samasisuline jutt luuletuse põhjal;</p>

	<p>3)looduskirjeldus, loom- või kirjandusliku tegelase kirjeldus, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülj, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutus, loo sündmustiku edasiarendus, uus või jätkuv lõpp loole, tegelastevaheline dialoog, kiri mõnele teose tegelasele või tegelasarühmale.</p> <p>Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse ja tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.</p> <p>Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p>
--	---

Kirjandustekstide valik. Käsitletavad tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse järgmistest teemavaldkondadest:

Väärtused ja kõlblus. Õiglus ja ebaõiglus. Kiiduväärne ja taunitav. Erinevus teistest. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid. Kohustused ja vastutus. Üksiolek ja hirmud

Kodus ja koolis. Poiste ja tüdrukute suhted. Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Abivajaja ning aitaja. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades. Kultuuride mitmekesisus. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. Käitumine erinevates kultuuriruumides. Külalislakhus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad

Mängiv inimene. Leidlik probleemide lahendamine. Iluelamused. Loominguline koostöö. Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng. Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Minu juured. Seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhe keelesse. Kodupaiga keel. Suhted teiste rahvustega

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon. Avastamisrõõm ja õppimiskogemused. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad

Kirjandusteosed terviklikuks käsitlemiseks: Jaan Krossi „Mardileib”, Jaan Rannapi „Viimane valguslõik”, Eno Raua „Kalevipoeg” või „Roostevaba mõõk”, Astrid Lindgreni „Vennad Lõvisüdamed” või „Röövlitütar Ronja”, Ferenc Molnári „Pal-tänava poisid”, Christine Nöstlinger „Vahetuslaps”, Joanne Kathleen Rowlingi „Harry Potter ja tarkade kivi”, John Ronald Reuel Tolkieni „Kääbik”, Mark Twaini „Tom Sawyeri seiklused”, vähemalt üks uudisproosateos omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu, vähemalt üks Jänedal lugejatega kohtumas käinud autori proosa- või luuleteos.

Rahvaluuletekstid. Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest, maagilised laulud, loitsud. „Kalevala” lood. Tekke- ja seletusmuistendid. Hiiu- ja vägilasmuistendid (Kalevipoeg, Suur Tõll). Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud. Ambla kihelkonnast pärit rahvaluuletekstid.

7. KLASS

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<p><u>Lugemine ja jutustamine:</u> Õpilane:</p>	<p>Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise analüüs</p>

<ol style="list-style-type: none"> 1) on läbi lugenud vähemalt neli eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist; 3) oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega; 4) suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni. 	<p>ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.</p> <p>Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega.</p> <p>Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p> <p>Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või eri liiki lõppude lisamine.</p> <p>Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. Tutvumine erinevate meedia (raadio, televisioon, internet) jutustamisviisidega.</p>
<p><u>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:</u> Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate; 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle; 4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi; 5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; 6) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; 7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 8) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; 9) oskab luuletusi lahti mõtestada; 10) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid; 	<p><i>Teose mõistmist toetavad tegevused.</i> Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata.</p> <p>Teksti kavastamine: kavapunktid väitlause ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.</p> <p>Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustriivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärjelahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.</p> <p>Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.</p> <p><i>Teksti kui terviku mõistmine.</i> Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Mitme teose peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi.</p> <p>Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.</p> <p>Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.</p> <p><i>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine.</i></p> <p>Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja</p>

<p>11) oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;</p> <p>12) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, jutustuse, valmi, haiku, komöödia ja tragöödia olemust.</p>	<p>loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Epiteedi, võrdluse, isikustamise, korduse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine</p> <p>Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p> <p>Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule</p> <p>Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused. Muistendi tunnused. Kõnekäändu, vanasõna ja mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Tänapäeva folkloor ehk poploor</p> <p>Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõppplahendus. Kirjandusteose dramatiseering.</p> <p>Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.</p>
<p><u>Teksti esitus ja omalooming:</u> Õpilane:</p> <p>1) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust;</p> <p>2) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;</p> <p>3) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti;</p> <p>4) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.</p>	<p>Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Korrekne kehahoid. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine.</p> <p>Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.</p> <p>Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoog või monoloog). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.</p> <p><i>Omalooming.</i> Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:</p> <p>1) muistendi, valmi, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, naljaloo kõnekäändude põhjal, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, mitme teose peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusel jm;</p> <p>2) haiku, vabavärsilise luuletuse, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti minavormis loo, detailidega laiendatud loo, kirja teose autorile;</p> <p>3) muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse, tegelase iseloomustuse või eluloo, miljöökirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse jm;</p> <p>4) teemamapi tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.</p>
<p><u>Kirjandustekstide valik.</u> Käsitletavad tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse järgmistest teemavaldkondadest:</p>	

Väärtused ja kõlblus. Enesehinnang, Eneseväarikus. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ja teiste vajadused ning huvid. Kirjutatud ja kirjutamata seadused. Arusaamine heast ja halvast. *Kodus ja koolis.* Perekond. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Kodu toetav jõud. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate ja kasuvanematega. Eri põlvkondade ühised ja erinevad tõekspidamised. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega. Suhted eakaaslastega.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Kultuuride mitmekesisus. Elu eri kultuurides. Rahvuskultuur. Regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jm kultuur. Sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes. Matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad.

Mängiv inimene. Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Teatri võlumaailm. Mängulisus elus ja loomingus. Leidlik probleemide lahendamine. Loova mõtteviisi rakendamine. Iluelamused. Loominguline koostöö.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Roheline mõtteviis. Minu osa looduse hoidmisel. Lemmikloomad ja vastutus nende eest. Tasakaal looduses. Aastaaegade omanäolisus. Loodus kui ilu allikas. Linna- ja maakeskkonna erinevus

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Mina Eesti ühiskonna liikmena. Minu juured. Seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel. Ajaloomälu. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhe keelesse. Murdekeele omapära. Kodupaiga väärtustamine.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon. Avastamisrõõm ja õppimiskogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ja infoallikas. Internet kui ohuallikas. Keeleline mõjutamine. Käitumine suhtlusportaalides. Infoteadlik inimene. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad

Kirjandusteosed terviklikuks käsitlemiseks:

Eduard Bornhöhe „Tasuja”, Helga Nõu „Kuu es sõrm”, „Pea suu!” või muu noorsooromaan, Aidi Valliku „Kuidas elad, Ann?” või „Mis teha, Ann?” või „Mis sinuga juhtus, Ann?”, üks Terry Pratchetti romaan omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu igal aastal, vähemalt üks Jänedal lugejatega kohtumas käinud autori (A. Kivirähk, I. Tomusk, K. Vainola) proosa- või luuleteos.

Rahvaluule tekstivalik: eri liiki muistendid ja muinasjutud. Koha- ja ajaloolised muistendid, usundilised muistendid. Kaval-Antsu ja Vanapagana lood. Rahvalaulud (laulud sõprusest ja vaenlastest, mõistatuslaulud). Rahvanaljandid, anekdoodid. Sõpruse teemalised ja eetilisi hoiakuid kajastavad, aja, tähtpäevade ning kommetega seotud vanasõnad ja kõnekäänud. Eesti rahva mõistatusi. Põhja-Kõrvemaaga seotud muistendid.

8. KLASS

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<p><u>Lugemine ja jutustamine:</u> Õpilane: 1) on läbi lugenud vähemalt neli eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist; 3) oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega; 4) suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.</p>	<p>Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.</p> <p>Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega.</p> <p>Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p> <p>Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või eri liiki lõppude</p>

	<p>lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. Tutvumine erinevate meedia (raadio, televisioon, internet) jutustamisviisidega.</p>
<p>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine: Õpilane: 1) oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate; 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle; 4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi; 5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; 6) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; 7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 8) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; 9) oskab luuletusi lahti mõtestada; 10) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid; 11) oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust; 12) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, dramaatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.</p>	<p>Teose mõistmist toetavad tegevused. Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata.</p> <p>Teksti kavastamine: kavapunktid väitlauset ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.</p> <p>Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärjelahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.</p> <p>Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.</p> <p>Teksti kui terviku mõistmine. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Mitme teose peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi.</p> <p>Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine.</p> <p>Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatud seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine</p> <p>Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.</p> <p>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine.</p> <p>Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.</p> <p>Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui</p>

	<p>piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine</p> <p>Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p> <p>Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti tunnused. Piltluule</p> <p>Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Muistendi tunnused. Müüdi tunnused. Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor</p> <p>Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Prototüüp</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning draamatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Reisikirja olemus.</p> <p>Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Kirjandusteose dramatiseering.</p> <p>Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.</p> <p>Arvustuse olemus.</p>
<p><u>Teksti esitus ja omalooming:</u> Õpilane: 1) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust; 2) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande; 3) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti; 4) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.</p>	<p>Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladususe, selguse ja tekstitäpsuse. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Korrektnes keelekasutus. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine</p> <p>Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katekondideid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.</p> <p>Luuleteksti esitamise peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoog või monoloog). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.</p> <p><i>Omalooming.</i> Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, naljaloo kõnekäändude põhjal, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eeloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, mitme teose peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusena jm; 2) ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooririkka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, tegelase seletuskirja jm;

	<p>3) muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöökirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse jm;</p> <p>4) teemamapi või lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.</p>
--	---

Kirjandustekstide valik. Käsitletavad tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse järgmistest teemavaldkondadest:

Väärtused ja kõlblus. Enesehinnang. Erinevus teistest. Eesmärgid. Eneseotsingud. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. Õnnelik olemine. Minu tugevad ja nõrgad küljed. Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid

Kodus ja koolis. Perekond. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Poiste ja tüdrukute suhted. Esimene armastus. Ühised väärtused. Kohustused ja vastutus. Koostegutsemine ja üksiolek. Hirmud. Erinevad kooliprobleemid ja koolivägivald. Abivajaja ning aitaja. Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Mina grupi liikmena. Liidriks olek. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Rahvuskultuur. Regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jm kultuur. Sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes. Matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. Käitumine erinevates kultuuriruumides. Külalislakkus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale.

Mängiv inimene. Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid. Riskeerimisjulgus. Mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Roheline mõtteviis. Loodus kui ilu allikas. Linna- ja maakeskkonna erinevus

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Mina Eesti ühiskonna liikmena. Kodupaiga väärtustamine. Kangelaslikkus. Rahvusidentiteet. Suhted teiste rahvuste esindajatega. Teistsuguste kultuuride austamine

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon. Avastamisrõõm ja õppimiskogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ja infoallikas. Internet kui ohuallikas. Keeleline mõjutamine. Käitumine suhtlusportaalides. Infoteadlik inimene. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad

Kirjandusteosed terviklikuks käsitlemiseks:

Eduard Bornhöhe „Tasuja” või „Vürst Gabriel ehk Pirita kloostri viimseid päevad”, Lydia Koidula „Säärane mulk”, Diana Leesalu „Mängult on päriselt” või „2 grammi hämaruseni“, Aidi Valliku „Kuidas elad, Ann?” või „Mis teha, Ann?” või „Mis sinuga juhtus, Ann?”, William Goldingi „Kärbeste jumal”, Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints”, üks Agatha Christie või Arthur Conan Doyle'i romaan omal valikul, üks reisikiri omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu, vähemalt üks paikkondliku autori (V. Saar) proosa- või luuleteos.

9. KLASS

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
<p><u>Lugemine ja jutustamine:</u> Õpilane: 1) on läbi lugenud vähemalt 4 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) loeb kirjandusteksti lususalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist;</p>	<p>Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste,</p>

<p>3) oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega;</p> <p>4) suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.</p>	<p>probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega.</p> <p>Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p> <p>Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või eri liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. Tutvumine erinevate meedia (raadio, televisioon, internet) jutustamisviisidega.</p>
<p><u>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:</u> Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate; 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle; 4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi; 5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; 6) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; 7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 8) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; 9) oskab luuletusi lahti mõtestada; 10) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid; 11) oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust; 	<p><i>Teose mõistmist toetavad tegevused.</i> Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata.</p> <p>Teksti kavastamine: kavapunktid väitlauset ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.</p> <p>Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustriativsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärjelahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.</p> <p>Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.</p> <p><i>Teksti kui terviku mõistmine.</i> Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Mitme teose peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi.</p> <p>Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine.</p> <p>Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine</p>

<p>12) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.</p>	<p>Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.</p> <p><i>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine.</i></p> <p>Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.</p> <p>Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine</p> <p>Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p> <p>Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning draamatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Reisikirja olemus.</p> <p>Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Kirjandusteose dramatiseering.</p> <p>Filmikunsti väljendusvahendid. Kirjandusteose ekraniseering.</p>
<p><u>Teksti esitus ja omalooming:</u> Õpilane: 1) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust; 2) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande; 3) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti; 4) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.</p>	<p>Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Korrektnes keelehoid. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine</p> <p>Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.</p> <p>Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoog või monoloog). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.</p> <p><i>Omalooming.</i> Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: 1) muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, naljaloo kõnekäändude põhjal, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, mitme teose peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusena jm; 2) ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo,</p>

	<p>võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, tegelase seletuskirja jm;</p> <p>3) muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlaused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöökirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse jm;</p> <p>4) lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.</p>
<p><u>Kirjandustekstide valik.</u> Käsitletavad tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse järgmistest teemavaldkondadest:</p> <p><i>Väärtused ja kõlblus.</i> Eneseväärikus. Eneseotsingud. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. Õnnelik olemine. Minu tugevad ja nõrgad küljed. Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid</p> <p><i>Kodus ja koolis.</i> Ühised väärtused. Kohustused ja vastutus. Koostegutsemine ja üksiolek. Hirmud. Erinevad kooliprobleemid ja koolivägivald. Abivajaja ning aitaja. Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Mina grupi liikmena. Liidriks olek. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel</p> <p><i>Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus.</i> Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Rahvuskultuuri säilitajad ja arendajad. Kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad</p> <p><i>Mängiv inimene.</i> Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid. Riskeerimisjulgus. Mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus</p> <p><i>Keskond ja jätkusuutlik areng.</i> Roheline mõtteviis. Minu osa looduse hoidmisel. Üleilmsed loodushoiuprobleemid. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse.</p> <p><i>Kodanikuühiskond ja rahvussuhted.</i> Mina Eesti ühiskonna liikmena. Minu juured. Seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel. Ajaloomälu. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhe keelesse. Murdekeele omapära. Kodupaiga väärtustamine. Kangelaslikkus. Rahvusidentiteet. Suhted teiste rahvuste esindajatega. Eestlaste ja venelaste suhted. Rassismiprobleemid. Teistsuguste kultuuride austamine</p> <p><i>Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon.</i> Internet kui silmaringi avardaja ja infoallikas. Internet kui ohuallikas. Keeleline mõjutamine. Käitumine suhtlusportaalides. Infoteadlik inimene. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad</p> <p><u>Kirjandusteosed terviklikuks käsitlemiseks:</u></p> <p>August Kitzbergi „Libahunt”, Albert Kivikase „Nimed marmortahvlil”, Andrus Kivirähki „Rehepapp”, Lydia Koidula „Säärane mulk”, Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees”, Eduard Vilde „Pisuhänd”, H.G. Wells „Maailmade sõda“, Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints”, vähemalt üks uudisproosateos omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu igal aastal, vähemalt üks paikkondliku autori (V. Saar) proosateos.</p> <p><u>Rahvaluule tekstivalik.</u> Rahvalaulud (laulud sõprusest ja vaenlastest, mõistatuslaulud, pulma- ja armastuslaulud, kiidu- ja pilalaulud, tähtpäeva-, mängu- ja draamaelementidega laulud). Piibllilood, erinevate rahvaste müüdid. Ambla kihelkonna rahvapärismus.</p> <p><u>Põhjalikumalt käsitletavad autorid.</u> Lydia Koidula, Juhan Liivi, Lennart Meri, Kristjan Jaak Petersoni, Anton Hansen Tammsaare, Marie Underi, Veera Saare elu-, tegevus- ja loominguloost.</p>	